

3.4.2. Наставник као рефлексивни практичар

Како унапредити образовни процес и његове резултате?

"Значај учествовања наставника у истраживањима наставне праксе не огледа се само у прилици да се унапреди лична пракса, већ и у ширем доприносу развоју базе знања о образовању и васпитању, настави и учењу."

Наставник као истраживач,
Пројекат Развионица, 2012—2015.

3.4.2.a. Пример плана акционог истраживања

РАЗВИЈАЊЕ ОДГОВОРНОГ ПОНАШАЊА ДЕТЕТА КРОЗ САМОЕВАЛУАЦИЈУ

Аутори:

Тања Панов, професор разредне наставе

Иван Милојевић, професор разредне наставе

Данијела Милић, професор разредне наставе

Мирјана Королија, наставник разредне наставе

Весна Манојловић, професор разредне наставе

ОШ „Рада Миљковић“, Јагодина, април, 2014.

РЕЗИМЕ

Полазак у школу један је од најважнијих тренутака у животу сваког детета. Дете у школи добија прве велике животне обавезе, упознаје нове људе: своје вршњаке и учитеље; стиче нова сазнања о свету који га окружује као и о самом себи. Изазов за свако дете представља прилагођавање организацији рада школе која се у великој мери разликује од организације живота и активности у предшколској установи. Пре свега дете треба да се навикне на четрдесетпетоминутни систем рада у школи, на сусрет са старијом децом, наставне предмете и програмске садржаје, на нова правила понашања. Интеграција детета у социјалну средину, посебно школско окружење условљена је и поштовањем тих правила, која код деце подстиче одговорно понашање и развијају толеранцију и самоконтролу, ако се на прави начин представе деци и омогући њихова активна партиципација у креирању правила, што је и један од фундаменталних демократских принципа. Зато је учествовање у доношењу одељењских правила предуслов да се она поштују, а самим тим и предуслов за развој позитивне социјалне климе у разреду или групи.

Кључне речи: васпитање / ученик / правила / самоевалуација

Увод

Изазов за сваког учитеља или васпитача јесте да пронађе модул руковођења који је прилагођен групи, а који ће истовремено уважавати личност и развој сваког детета. Поштовање, самопоштовање, доживљај смисла, радост, сарадња, саосећање – карактеришу атмосферу коју учитељ/васпитач ствара у свом одељењу/групи, што је и суштина холистичког приступа. У нашој школи се, захваљујући развијеној свести о значају увођења и поштовања одељењских правила, она доносе већ на почетку школске године. Али, шта се дешава када се постављена правила не поштују? Из овог питања је проистекао циљ нашег истраживања: испитати могућности унапређења одговорног понашања ученика кроз самоевалуацију. Тема истраживања је управљање одељењем и социјални односи у одељењу.

Методолошки део

У акционом истраживању се пошло од хипотезе да: самоевалуација понашања ученика неће утицати на унапређење одговорног понашања у складу са правилима.

Узорак у овом истраживању обухватио је три одељења првог разреда са укупно 74 ученика (1/2 – 27 ученика, 1/4 – 23 ученика и 1/5 – 24 ученика) Основне школе „Рада Миљковић“ из Јагодине. Истраживање је рађено у периоду од 10. 3. до 11. 4. 2014. и обухвата пет наставних недеља.

Инструменти истраживања су скала процене: у 1/2 коришћена је дневна скала процене, а у 1/4 и 1/5 недељна скала процене. Скала процене садржи имена свих ученика у одељењу и празна поља која ученици сами боје (зеленом, жутом или црвеном бојом) у зависности од тога како процењују у којој мери су поштовали правила. Зелена боја значи да није прекршено ниједно правило у току једног дана/недеље; жута боја значи да је прекршено једно до два правила, а црвена боја значи да су правила прекршена три или више пута или се појавило насиље другог или трећег нивоа. Прикупљање података - у 1/2 подаци су се прикупљали и анализирали на крају сваког наставног дана, а у 1/4 и 1/5 на крају недеље.

Име и презиме	1.А	2.А	3.А	4.А	5.А	6.А	7.А	8.А	9.А	10.А	11.А	12.А	13.А	14.А	15.А	16.А	17.А	18.А	19.А	20.А	21.А	22.А	23.А	24.А	25.А	26.А	27.А
1. Лазар А.																											
2. Ана																											
3. Дајана																											
4. Невена В.																											
5. Маша																											
6. Алекса Д.																											
7. Сара Б.																											
8. Никола																											
9. Магдалена Ј.																											
10. Новак К.																											
11. Вук																											
12. Пепе																											
13. Јана																											
14. Сара М.																											
15. Марга																											
16. Теодора																											
17. Тара																											
18. Клара																											
19. Алекса Р.																											
20. Невена С.																											
21. Илија																											
22. Новак С.																											
23. Магдалена С.																											
24. Нађа																											
25. Вана																											
26. Алесја																											
27. Петра																											

Резултати истраживања

Резултати акционог истраживања јасно показују тенденцију раста броја ученика који се понашају у складу са правилима понашања. У првој недељи број ученика који су поштовали правила понашања био је 49 (66,22%), а у последњој недељи тај број је износио 67 ученика (90, 55%). Број жутих смањивао се из недеље у недељу и са почетних 21(28,38%) пао је на 6 ученика(8,10%). Број црвених је са 4 ученика (5,40%) спао на једног ученика (1,35%)

Разматрајући резултате истраживања сва три одељења, дошли смо до закључка да је праћење на дневном и недељном нивоу дало исте резултате, с тим што је праћење на дневном нивоу (у 1/2)захтевало много више времена, док се у друга два одељења (у 1/4 и 1/5) анализа радила на часовима Одељењске заједнице једном недељно.

Упоређујући полазне међуодељењске резултате (прва недеља), уочили смо значајну статистичку разлику у односу између броја зелених, жутих и црвених поља. У одељењу 1/2 био је већи број жутих и црвених поља у односу на 1/4 и 1/5. Закључујемо да је попуњавање скале процене дало позитивне резултате у свим одељењима.

Из свих добијених резултата закључујемо да постављена хипотеза није тачна и да самоевалуација понашања ученика у великој мери утиче на унапређење одговорног понашања у складу са правилима. Истраживање је показало да су ученици првог разреда способни да процене своје и понашање својих другова уколико имају јасне критеријуме. Томе су допринеле и дискусије на часовима Одељењске заједнице које су биле јасно усмерене на препознавање властитих и туђих потреба и осећања.

Резултати самоевалуације свих испитаника на недељном нивоу

"Кључно је поставити правила и објаснити ученицима њихову важност. Када се ученицима даје прилика да буду одговорни доносиоци одлука, наставници им више неће бити потребни да контролишу њихово понашање. С обзиром да наставник не може све време бити са својим ученицима, они морају сами да развијају способност доношења друштвено прихватљивих и одговорних одлука које се подударају са школским правилима и правилима друштвене заједнице којој припадају."

Др Славица Башић,
Свеучилиште у Задру,
Одјел за педагогију

Истраживање је допринело:

- изградњи одговорне, толерантне и свестране личности;
- ведрој атмосери међу децом;
- пријатној клими за рад;
- бољој сарадњи са родитељима.

Литература

Банђур, В. и Поткоњак, Н. (1999): *Меџоголоџија његаџоџије*. Београд: Савез педагошких друштава Југославије.

Симоновић, Н. (2013): *Меџоголошко образовање насџавника за рефлексивну ѓраксу* (мастер рад). Универзитет у Нишу: Филозофски факултет, Департман за педагогију.

Гордон, Т. (1998): *Како биџи усџешан насџавник*. Београд: Креативни центар.

Банђур, В. (2000): *Праџиџикум ѓегаџошкоџ исџираживања*. Јагодина: Учитељски факултет.

Закључак

Циљ нашег истраживања био је да испитамо могућности унапређења одговорног понашања ученика кроз самоевалуацију. Закључили смо да је самоевалуација понашања ученика веома корисна у изградњи одговорне, толерантне и свестране личности. Тиме се постиже ведрија атмосфера међу децом и пријатнија клима за рад. Деца су захваљујући самоевалуацији постала свеснија својих и туђих грешака и начина њиховог превазилажења на конструктиван начин. Овај начин евалуације омогућава и дубље анализе: праћење понашања ученика као појединца, групе ученика или целог одељења. Сматрамо да је праћење на недељном нивоу довољно, али уколико постоји потреба, за поједине ученике се може организовати и дневна самоевалуација. Истовремено, примена овог поступка омогућава и бољу сарадњу са родитељима јер пружа јасну слику и поузданији увид у понашање детета. Приметили смо да су ученици радо попуњавали табелу и врло активно учествовали у дискусији на часовима Одељењске заједнице трудећи се да воде рачуна о осећањима и потребама других ученика. Самим тим је и социјална клима у одељењу била повољнија. Истраживање је поуздано показало да је самоевалуација понашања, као модул руковођења, применљива у првом разреду, на узрасту деце од 7 година.

Међутим, такав закључак нас наводи и на размишљање о применљивости наведеног начина самоевалуације у старијим разредима – да ли треба увести награде у виду диплома, беџева, књига, качкета и сл. у циљу додатне мотивације; треба ли праћење организовати на нивоу разреда, смене или целе школе. С друге стране, сигурни смо да је самоевалуацију лако применити у предшколским групама. Овај поступак праћења је лак за припрему, јасан, прецизан, ефикасан, свима доступан, прегледан, оригиналан, иновативан, занимљив, узрасно прилагођен. Предност његове примене на предшколском узрасту јесте коришћење боја током самоевалуације јер на тај начин деца лакше рефлектују своја осећања. Примена овог модула у предшколским установама била би добра припрема за лакше прилагођавање школском животу.¹

¹ Истраживање је 2014. презентовано на стручном скупу Холипри на ВШОВ у Пироту.

Одељенска правила:¹

**ЈЕДНИ ДРУГИМА
ОБРАЋАМО СЕ
БИРАНИМ РЕЧИМА**

**ПРОБЛЕМЕ И СУКОБЕ
РЕШАВАМО РАЗГОВОРОМ**

**ЈЕДНИ ДРУГЕ
НАЗИВАМО ИМЕНИМА
ИЛИ ДОГОВОРЕНИМ
НАДИМКОМ**

**ТРАЖИМ РЕЧ
ПОДИЗАЊЕМ РУКЕ**

**ДОК ЈЕДАН ГОВОРИ
ОСТАЛИ ПАЖЉИВО
СЛУШАЈУ**

**НА ЧАСУ СМО
ПАЖЉИВИ И
ГОВОРИМО ТИХО**

**У УЧИОНИЦИ
И ХОДНИКУ
ХОДАМО ПОЛАКО**

¹ "Ова правила доносимо на почетку школске године у оквиру одељенске заједнице кроз истоимену радионицу. Ученици наводе, на пример, да ли су нечим у школи посебно незадовољни или какве односе треба да изграђују са другима. Потом, заједнички предлажемо и изводимо правила која ћемо, када их усвојимо, сви поштовати. Она нису иста за сва одељења јер и проблеми нису исти. У току школске године правила мењамо или додајемо нова уколико за то има потребе."

Тања Панов, професор разредне наставе,
ОШ "Рада Миљковић", Јагодина, 2015.